

Hurmaava Hamina

Keskustan tähdenmuotoiseen linnoitukseen ja tunnelmallisiin puukortteleihin voit tutustua helposti kävellen. Pistäydä vieri vieressä sijaitseviin kirkkoihin ja museoihin tai tee löytöjä kauppatorilta, markkinoilta ja putiikeista. Piipahda myös historiallisen keskustan ulkopuolelle – Tervasaareen, maaseudulle, merelle ja ainutlaatuisen saariston kalastajakyliin.

Tutustu Haminan elämää sykkivään nykypäivään ja eilisen mieleenpainuviin tarinoihin.

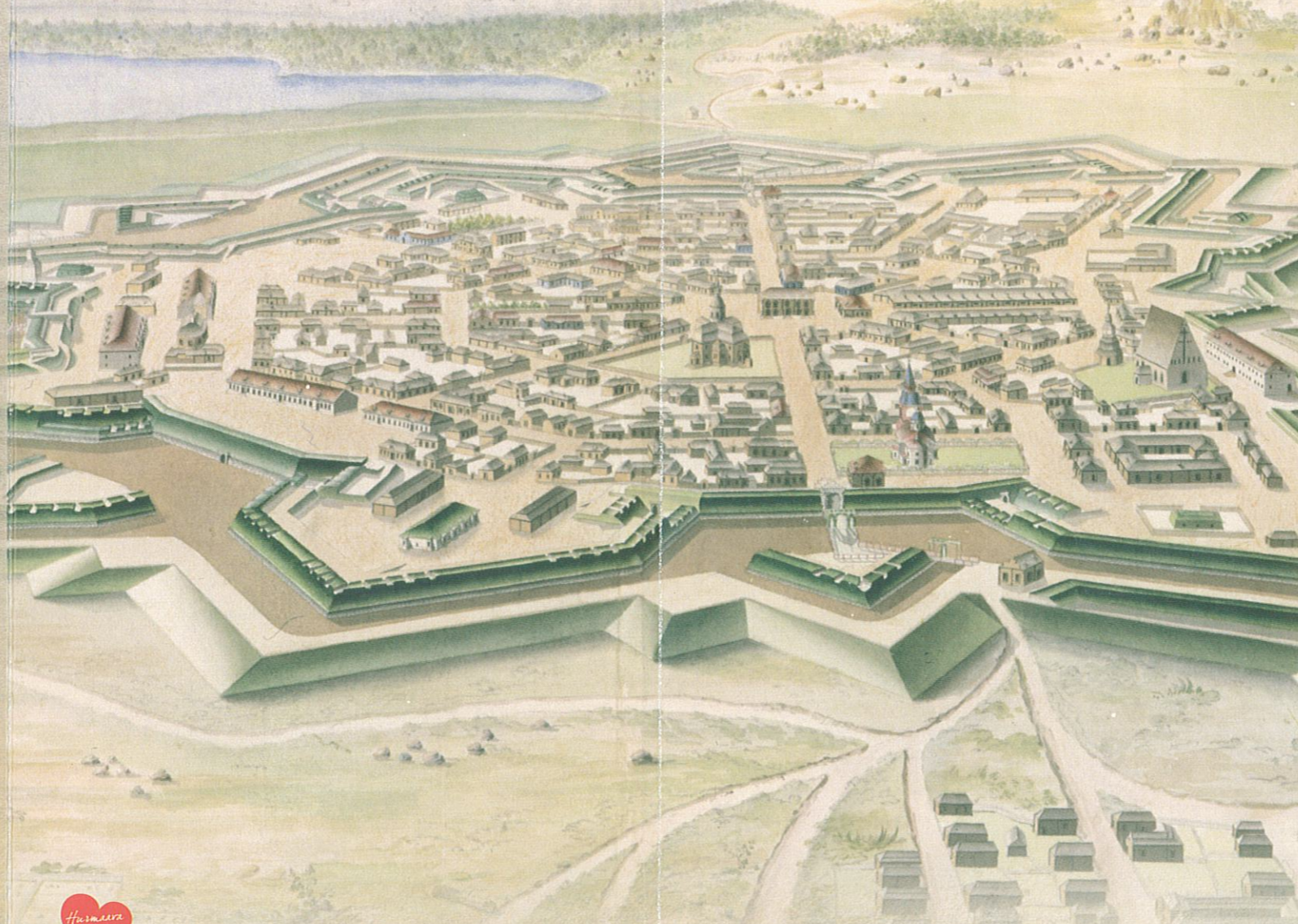
Hurmaannu Haminassa!

Patsaat ja muistomerkit

- A. Varvaran patsas** (Veikko Haukkavaara)
Varvara Schantin (1870–1941) oli leipomotuotteiden katukauppias. Hän myi tuotteita upseerioppilaille myös harjoitusmaastossa, josta kiitoksena upseerikurssit 1.–43. lahjoittivat patsaan kaupungille 1972.
- B. Pesäpalloliijapatsas** (Onni Pursiainen)
Onni ja Otso Paavolan lahjoitus Haminan kaupungille kiitokseksi pesäpallotoiminnan ja nuorisotyön tukemisesta 1968.
- C. Kaatuneiden upseerien muistopatsas** (Kalervo Kallio)
Jalustan sisällä paperi, jossa on sodissa 1939–44 kaatuneiden yli 4000 upseerien nimet.
- D. Rannikkotaisteluissa kaatuneiden muistomerkki** (Veli Klami)
Sodissa 1939–44 kaatuneiden muistoksi.
- E. Johanneksen kirkon kirkkopuiston muistomerkit**
Haminan rauhan 1809 muistokivi, kansalaissodan 1918 muistomerkki, sankarihauta-alue, 1939–44 talvi- ja jatkosodassa kaatuneiden sekä Karjalaan jääneiden muistomerkit.
- F. Ortodoksinen kappeli** 1837
Rakennettu nykyisellä RUK:n kentällä sijainneen, 1830 puretun puisen Pietari-Paavalin kirkon muistoksi.
- G. Myllynkivi** (Eino Marttila)
Mallina käytetty Hietakylästä löytyneitä vanhoja myllynkiviä. Pystytetty 1974. Legenda kertoo Kustaa III:n kosineen keisarinna Katariinaa neuvottelujen aikana 1783. Katariina vastasi suostuvansa avioliittoon vasta, kun käsisuudelman sijaan myllynkiven läpi pystyi antamaan oikean suudelman.
- H. Haminan rauhan muistomerkki** (Vesa Pohjola)
Vuonna 1809 Haminassa solmitun Ruotsin ja Venäjän välisen rauhan kunniaksi vuonna 2009 paljastettu muistomerkki.

Kävely vanhassa Haminassa

Linnoitus ja historialliset kohteet

Haminan kaupunki, linnoitus ja ympyräkaava

Pietari Brahe perusti Weckelax Nystadin vuonna 1653. Tuolloin kaupungille myönnettiin oikeudet käydä ulkomaankauppaa. Kaupungin tuhoututtua Suuressa Pohjan sodassa, se rakennettiin 1720-luvulla uudelleen ympyräkaavaiseksi ja sai nimen Fredrikshamn Ruotsin kuninkaan Fredrik I:n mukaan. Ruotsi alkoi linnoittaa itäistä rajaansa Venäjää vastaan, jolloin Hamina tuli linnoituskaupunki.

Haminan linnoituksen toteutti ruotsalainen kenraali Axel von Löwen 1720-luvulla. Linnoituksen ja kaupungin esikuvana on italialainen, tähdenmuotoinen renessanssijan linnoitus 1500-luvulta. Vallimuurien ulospäin työntyvät kulmat muodostavat kuusi Suomen sen ajan linnoitettujen kaupunkien mukaan nimettyä bastionia: Helsingin, Haminan, Savonlinnan, Lappeenrannan, Hämeenlinnan ja Turun bastionit.

Tähtilinnoitus sulkee sisäänsä vanhan ympyräkeskustan, jonka kahdeksan sädekataua lähtevät Raatihuoneentorilta. Kaksi poikkikataua, Isoympyräkatu ja Pikkuympyräkatu, kulkevat linnoituksen muotoa seuraavasti kehässä.

Ruotsalaiset toteuttivat linnoittamisen vain hiekkavallituksina. Venäläiset jatkoivat linnoitustöitä 1740-luvulla, jolloin Haminassa alkoi venäläinen, ns. Vanhan Suomen aika. 1800-luvun alussa linnoituksen koillisivulle valmistuivat uudenaikaisen linnoitustaidon mukaan rakennetut Keskusbastioni (karttakohde 7) ja kaponieerivarustukset, jotka saivat nimekseen Puolikuu I ja 2. Haminan linnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä jo Haminan rauhan solmimisen jälkeen 1809 ja vuosisadan lopulla osa linnoituslaitteista, mm. nykyisen Kauppatorin paikalla sijainnut Helsingin bastioni, purettiin.

Kansainvälisestikin harvinainen ympyräkaupunki vallituksineen ja asema-kaavoineen on lukuisista 1800-luvun tulipaloista huolimatta säilynyt hyvin. Kaupungin sotilaallinen perinne on jatkunut ensin 1800-luvulla Keisariillisessa Suomen Kadettikoulussa ja 1900-luvulla Reserviupseerikoulussa (karttakohde 10).

Linnoituksen Keskusbastioniin rakennettiin vuonna 1998 tapahtuma-areena Hamina Bastioni. Se saa kesäisin ylleen Euroopan suurimman telttakatoksen. Katsomoon mahtuu tuhansia tapahtumakävijöitä. Bastionipihaa kiertävät 58 kasemattiholvia on entistetty ja varustettu nykyajan teknikalla.

Ennen Suomen itsenäisyyttä Haminaan ja linnoituksen vaiheisiin ovat vaikuttaneet Ruotsin ja Venäjän väliset sodat ja rauhat.

- 1700–21 Suuri Pohjan sota, Isoviha (miehitysaika 1713–21), Uudenkaupungin rauha 1721
- 1741–43 Hattujen sota, Pikkuviha, Turun rauha 1743
- 1808–09 Suomen sota, Haminan rauha 1809

HAMINAN MATKAILU
Raatihuoneentori 16, 49400 HAMINA
puh. 040 199 1330
matkailu@hamina.fi
www.hurmaavahamina.fi

Kannen kuva © Venäjän valtion merisotalaivaston arkisto (RGAVMF), Pietari.

- 1. RAATHUONE 1798** (Johan Brockman)
Raathuone on kaupungin virastojen ohella ehtinyt suojata kattonsa alla mm. pankkia, puoteja, putkaa, poliisilaitosta ja linnoituksen päävartiotaikin 1800-luvun alussa. Tornin käsivetoinen Könninkello lyö tasatunnein. Raathuoneen sivustalla on vuonna 2009 paljastettu Haminan rauhan muistomerkki.
- 2. KAUPUNGINMUSEO 1760**
Haminan vanhin yksityiskäyttöön rakennettu kaupunkirakennus. Venäjän keisarinna Katariina II ja hänen serkkunsa Ruotsin kuningas Kustaa III neuvottelivat talossa 1783. Rakennuksen peruskorjauksen jälkeen uusi perusnäyttely avattiin 2008.
- 3. PYHIEN APOSTOLIEN PIETARIN JA PAAVALIN ORTODOKSINEN KIRKKO 1837**
Harvinainen, uusklassinen, bysanttilaisia muotoja mukaileva pyörötempelli, jonka lienee piirtänyt italialais-ranskalainen arkkitehti Louis Visconti. Hänen käsialaansa on myös mm. Napoleonin hautamuistomerkki Pariisissa.
- 4. TRYKININ TALO**
Kauppias Carl Bruun rakennutti 1790-luvulla paikalle kaksikerroksisen kivitalon. Haminan rauhan ruotsalaiset neuvottelijat asuivat ja allekirjoittivat rauhansopimuksen talossa. Myöhemmin kauppias Trykinin omistuksessa. Vaurioitui sodan 1939–40 pommituksissa ja purettiin 1946.
- 5. TANELINKULMA 1889** (Waldemar Aspelin)
Haminassa 1800-luvulta lähtien vaikuttaneen, venäläistä alkuperää olevan Aladinin suvun uusrenessanssi- eli nikkarityylinen kaupunkipalatsi. Rakennuksen kivijalassa toimii Konditoria-kahvila Huovila.
- 6. JOHANNEKSEN KIRKKO 1843** (Carl Ludvig Engel)
Luterilaisen seurakunnan uusklassinen kirkko noudattelee kreikkalaisen temppelin muotoja. Paikalla aiemmin sijainneissa linnoituksen komendantin virka-asunnossa asuivat ja allekirjoittivat rauhansopimuksen Haminan rauhan venäläiset neuvottelijat. Tapahtumasta on muistokivi kirkon kupeella.
- 7. KESKUSBASTIONI (HAMINA BASTIONI) 1803–11**
Linnoituksen Keskusbastioni jonka 58 kasemattia, muurattua holvia, suunniteltiin alunperin pomminkestäviksi varastotiloiksi. Nykyisin suurten tapahtumien näyttämö katsomoineen ja kesäajan telttakatoksineen.
- 8. HUGO SIMBERGIN SYNTYMÄKOTI 1829**
Taidemaalari Hugo Simberg (1873–1917) asui perheensä kanssa talossa 6-vuotiaaksi. Päärakennus alunperin tiilestä, pohjoispäähän on lisätty hirsiosa 1846. Nykyinen klassinen ulkoasu on 1920-luvulta. Talossa toimii nykyisin Hamina-Vehkalahden seurakunnan nuorisotyön toimintila Herran Kukkaro.
- 9. MARIAN KIRKKO 1400-luvulta JA KIRKKOMUSEO**
Pyhälle Marialle omistettu keskiaikainen kivikirkko. Kymenlaakson vanhin rakennus. Uusklassinen ulkoasu C.L. Engelin käsialaa 1820-luvun korjaustöistä. Keskiaikaisista maalausista jäljellä vihkiristi itäisellä ulkoseinällä. Museuhuoneessa esitellään kirkollista elämää 1700-luvulta alkaen.
- 10. RESERVIUPSEERIKOULU**
Päärakennus 1898 (Jacob Ahrenberg)
Haminassa 1821–1903 toimineen Keisarillisen Suomen Kadettikoulun päärakennus. Vuodesta 1920 Reserviupseerikoulun käytössä.
Maneesi 1832 (Carl Ludvig Engel)
Entinen ratsastusmaneesi, nykyisin juhlasali.
- 11. RUK-museo**
Museo vaalii Reserviupseerikoulun perinteitä vuodesta 1920 alkaen ja toimii koulun kurssien välisenä yhdyssiteenä.
- 12. VARUSKUNTAKERHO 1863** (E. B. Lohrmann)
Entisen Keisarillisen Suomen Kadettikoulun johtajan virka-asunto venäläistä punatiilirakenteita. Vuodesta 1918 upseerikerho. Toimii nykyisin myös ravintolana.
- 13. KAUPPIAANTALOMUSEO 1841**
Kasarminkatu oli viime vuosisadan vaihteessa merkittävä kauppakatu. Museo kertoo kauppiasperinteestä vanhoine puoteineen ja kauppiain asuutoineen. Pihapiirissä mm. paja ja entisajan käsityöläisten tupia.
- 14. TYKISTÖKOMENTAJAN TALO 1798**
Alun perin linnoituksen tykistön komentajan asuintalo. Uusklassinen julkisivu perua 1800–1900-lukujen vaihteen korjaustöistä. Yksityisomistuksessa.

- 15. FEDERLEYNTALO** (Waldemar Aspelin)
Uusrenessanssityylinen 1890-luvun päärakennuksessa on toiminut mm. apteekki, jonka apteekkareina toimivat A. Nymalm ja myöhemmin A. T. Federley. Saneerattu kaupungin vuokra-asunnoiksi.
- 16. HOTELLI SEURAHUONE 1890** (Kiseleff & Heikel)
Maamme vanhimpia hotelli-ravintoloita. Yläkerran Marski-kabinetissa on Tove Janssonin 1952 maalaamat Hamina-aiheiset seinämaalaukset. Kivijalassa on ravintola Kompassi, jonka seinä ja ikkunoita koristavat Eino Kaurian maalaukset.
- 17. ARVILOMMINTALO 1849**
Rapapun puutalon uusrokokoottuinen ulkoasu on barvinainen maamme kaupunkiarkkitehtuurissa. Talossa on toiminut mm. apteekki. Yksityisomistuksessa.
- 18. RUUTIKELLARI 1785**
Hämeenlinnan bastionissa sijaitseva ruutikellari on kunnostettu taidegalleriaksi ja kokoustilaksi. Toimi viime sotien aikaan viestikeskukseksi. Piha-alueella on japanilaistyylinen puisto.
- 19. PORMESTARIN TALO 1866**
Suomen merkittävimpiä porvaristaloja rakennuksineen ja puustoineen. Asuinrakennukset ja talousrakennus ovat myöhäisempireä. Yksityisomistuksessa.
- 20. RAITTIUSTALO 1902**
1884 toimintansa aloittaneen raittiusyhdistyksen talo, jossa nykyään toimii Kijno Hamina ja Haminan Teatteri.

- 21. PUISTOTALO 1884 JA KESÄPUISTO** (Karl August Wrede)
Toiminut hotellirakennuksena ja Ruotsalaisen Seuraklubin käytössä. Nykyisin musiikkiopiston tiloina. Kesäpuisto perustettiin 1850-luvulla Lappeenrannan bastioniin.
- 22. ASEMARAKENNUS 1899**
Alunperin yksityisradan Inkeroinen–Hamina asemarakennus. Laajennuksen jälkeen VR:n omistukseen 1916. Rautatieliikenne loppui 1968. Nykyisin linja-autoasema.
- 23. HIETAKYLÄN HAUTAUSMAA 1773**
Perustettiin linnoituksen muurien ulkopuolelle meren rantaan. Varhaisimmat säilyneet muistomerkit ovat Suomen sodan päättymisen ajalta, vuodelta 1809. Nykyään hautausmaalla myös uurnalehto.
- 24. VALLIN KOULU 1888** (Waldemar Aspelin)
Alunperin ruotsalainen nais- ja tyttökoulu, myöhemmin yhteiskoulu, vuodesta 1939 kansakoulu. Nykyään mm. päiväkodin ja leikkikoulun toiminta.
- 25. LIPPUTORNI 1790**
Rakennettiin Helsingin bastionin kärkeen linnoituksen komentajan lipputorniksi. Bastioni ja vallit sen ympärillä purettiin 1889. Alue oli Haminan rauhan 100-vuotisjuhlahallisuksien pitopaikka. Tornin ulkoseiniin sijoitettiin tällöin sodan tapahtumista venäjäksi kertovat marmoritaulut.
- 26. VARUSKUNTARAKENNUKSET**
Isoympyräkadun aumakattoiset kasarmit ja Meriporttia vastapäätä sijaitseva muonavarastoksi rakennettu tiilinen keskusmakasiini ovat 1770-luvulta. Turun bastionissa sijaitseva ruutikellari on n. vuodelta 1800 ja kasarmien takana sijaitsevat luokka- ja kasarmirakennukset vuodelta 1809.
- 27. LINNOITUKSEN VARTIORAKENNUKSET**
Linnoitettuun Haminaan pääsi kolmesta puolesta ja nostosilloin varustetusta portista, joista jokaisen kupeella oli vartiorakennus. Keskiaikainen Turku–Viipuri valtatie, Kuninkaantie, kulki kaupungin halki Lappeenrannan portilta Viipurin portille.

A. Lappeenrannan portin vartiorakennus 1774, Päävartiona 1840–1974. Ulkoasu on alkuperäisessä muodossa. Nykyisin Museoviraston Haminan toimipiste.

B. Viipurin portin vartiorakennus 1774, Ulkoasu muutettu. Nykyään RUK:n käytössä.

C. Meriportin vartiorakennus 1776, Satamaan johtaneen väylän vartiorakennus. Yksityisomistuksessa.

e. Sotilasläänin aluetuomisto 1851 (E. B. Lohrmann)
Entinen Kadettikoulun laboratorio. Pieni tiilirakennus puistossa on kaivo 1860-luvulta.

- 22.**
- 23.**
- 24.**
- 25.**
- 26.**
- 27.**

HISTORIALLISET RAKENNUKSET

A, A-G : PATSAAT & MUISTOMERKIT